

Projectbesluit KRW Maas, maatregelen Bokhovense waard, Oever Casterens Hoeve en Oever Benedenwaarden.

Reactienota zienswijzen

Datum	Maart 2025
Status	DEFINITIEF

Colofon

Uitgegeven door	Rijkswaterstaat Zuid-Nederland
Datum	Maart 2025
Status	DEFINITIEF

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1.	Kaderrichtlijn Water	4
1.2.	Zienswijzeprocedure	5
1.3.	Vervolgproces	5
2	Wijzigingen Projectbesluit	6
2.1.	Wijzigingen in Projectbesluit	6
2.2.	Ambtshalve wijzigingen	6
3	Zienswijzen	7
3.1.	Overzicht indieners zienswijzen	7
3.2.	Zienswijze 1: Particulier	7
3.3.	Zienswijze 2: Bewonerscollectief de Vrije Maas	7
3.4.	Zienswijze 3: Erfgoedvereniging Alem	7
3.5.	Zienswijze 4: Vereniging Bescherming Authentiek Bokhoven (VERBAB)	9
3.6.	Zienswijze 5: Natuurmonumenten	11
3.7.	Zienswijze 6: Particulier	12
3.8.	Zienswijze 7: Provincie Noord-Brabant	17
3.9.	Zienswijze 8: Particulier (zienswijze geul Bokhovense waard)	18

1 Inleiding

Deze reactienota is opgesteld in reactie op de ingediende zienswijzen op het Ontwerp-Projectbesluit Kaderrichtlijn Water Maas, maatregelen Bokhovense waard, Oever Casterens Hoeve en Oever Benedenwaarden.

1.1. Kaderrichtlijn Water

Rijkswaterstaat werkt al geruime tijd aan het verbeteren van de ecologische waterkwaliteit van de Nederlandse rivieren. De maatregelen die Rijkswaterstaat hiervoor uitvoert, komen voort uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Het doel van die richtlijn is de kwaliteit van de oppervlakte- en grondwateren in Europa te verbeteren en te beschermen.

De KRW bepaalt onder meer dat de wateren een goed leefgebied moeten vormen voor de planten en dieren die er van nature thuishoren. Rijkswaterstaat is daarbij verantwoordelijk voor de grote rivieren in Nederland, waaronder de Maas.

Voor het uitvoeren van KRW-maatregelen langs de Maas is het programma Kaderrichtlijn Water Zuid-Nederland opgesteld. Dit bestaat uit verschillende typen maatregelen in een aantal zogeheten waterlichamen van de Maas. Door herinrichting van oevers, beekmondingen en uiterwaarden kunnen verdwenen leefgebieden van waterplanten en -dieren in en langs de Maas weer zoveel mogelijk worden teruggebracht. Als er meer soorten waterplanten, vissen en kleine waterdiertjes (macrofauna) zijn, verbetert de biodiversiteit en daarmee ook de ecologische waterkwaliteit.

De maatregelen waar deze reactienota over gaat, zijn gericht op het waterlichaam Benedenmaas, het deel van de rivier tussen stuw Lith en Heusden. De ecologische doelen voor de Benedenmaas zijn nog niet bereikt. Veel van de oorspronkelijke waterplanten, vissen en kleine waterdiertjes (macrofauna) zijn hier verdwenen of komen nog maar in kleine aantallen voor. Op dit moment zijn er niet genoeg geschikte plekken meer over waar deze flora en fauna zich kunnen vestigen en voortplanten. Daarom heeft de minister van Infrastructuur en Waterstaat besloten drie locaties langs de Benedenmaas natuurvriendelijker in te richten, waardoor de ecologische waterkwaliteit verbetert.

Het Projectbesluit gaat over de volgende maatregelen:

- Bokhovense waard: het aanleggen van een 1,6 kilometer lange meestromende nevengeul, parallel aan de Maas ten noordwesten van Bokhoven in de gemeente 's-Hertogenbosch. Ter hoogte van de Veerweg komen duikers te liggen;
- Oever Casterens Hoeve: het realiseren van een natuurvriendelijke Maasoever tussen de A2-brug en Hoenzadriel in de gemeente Maasdriel. Dat gebeurt door de oeververdediging langs de rivier over een lengte van circa 900 meter onder en boven water zoveel mogelijk weg te halen;
- Oever Benedenwaarden: het realiseren van een natuurvriendelijke Maasoever bij Hedel in de gemeente Maasdriel door de oeververdediging langs de rivier over een lengte van circa 400 meter onder en boven water zoveel mogelijk weg te halen.

1.2. Zienswijzeprocedure

De termijn waarbinnen belanghebbenden hun zienswijze op het Ontwerp-Projectbesluit konden indienen is aangekondigd met een kennisgeving in de Nederlandse Staatscourant van 3 december 2024. Van 4 december 2024 tot en met 14 januari 2025 was het mogelijk een zienswijze in te dienen op het Ontwerp-Projectbesluit. In deze periode konden belanghebbenden schriftelijk, via internet of mondeling reageren op de plannen. De minister ontving op de aangeboden stukken in totaal acht zienswijzen. De reacties bevatten vaak meerdere opmerkingen en inzichten. Om de verschillende standpunten overzichtelijk weer te geven, zijn deze in deelreacties opgesplitst en per zienswijze genummerd en weergegeven in hoofdstuk 3. Op elke reactie van een indiener is in cursieve tekst een reactie namens de minister weergegeven.

1.3. Vervolgproces

Na de aanpassingen op basis van de zienswijzen heeft de minister het Projectbesluit KRW-maatregelen Bokhovense waard, Oever Casterens Hoeve en Oever Benedenwaarden definitief vastgesteld. De reactienota wordt naar alle indieners van de zienswijzen gestuurd.

2 Wijzigingen Projectbesluit

2.1. Wijzigingen in Projectbesluit

Naar aanleiding van de ingediende zienswijzen zijn er twee wijzigingen aangebracht in het Projectbesluit. De ontwerptekening en ontwerpnota zijn hierop aangepast.

Zienswijze 5B heeft bij Geul Bokhoven geleid tot het verlengen van de duiker onder de Veerweg aan de westzijde met een lengte van ca. 4 meter, met bijkomende werkzaamheden als het verwijderen van rasters.

Zienswijze 5D heeft, eveneens bij Geul Bokhoven, geleid tot het verwijderen van "aanplant nieuwe notenbomen" op de ontwerptekening en ontwerpnota. Daarnaast is de aanplant van struiksoorten op de ontwerptekening algemener omschreven zodat de soortensamenstelling nog in overleg met gebiedsecologen kan worden bepaald.

2.2. Ambtshalve wijzigingen

Het rapport Ecologische beoordeling – Voortoets Natura 2000 is aangepast. De effecten van tijdelijke stikstofdeposities op de omgeving zijn geactualiseerd op basis van de nieuwe Aerius Calculator (d.d. 1 oktober 2024). Uit de actualisatie blijkt dat significant nadelige effecten zijn uit te sluiten. De actualisatie is opgenomen als addendum in bijlage B: Ecologische beoordeling – Voortoets Natura 2000.

Tenslotte zijn er ambtshalve enkele tekstuele wijzigingen doorgevoerd in de Motivering van het Projectbesluit.

3 Zienswijzen

3.1. Overzicht indieners zienswijzen

1. Particulier	
2. Collectief	Bewonerscollectief de Vrije Maas
3. Vereniging	Erfgoedvereniging Alem
4. Vereniging	Vereniging Bescherming Authentiek Bokhoven
5. Vereniging	Natuurmonumenten
6. Particulier	
7. Overheid	Provincie Noord-Brabant
8. Particulier	

3.2. Zienswijze 1: Particulier

Zienswijze:

Indiener laat weten dat ze achter het project staan voor ecologische vooruitgang van de Maas en kijken uit naar een grotere biodiversiteit in het gebied.

Reactie: Bedankt voor uw reactie en uw steun voor het project. Wij waarderen uw positieve houding ten aanzien van de ecologische vooruitgang van de Maas en het streven naar een grotere biodiversiteit in het gebied.

3.3. Zienswijze 2: Bewonerscollectief de Vrije Maas

Zienswijze:

Indiener heeft het rapport "vrije Maas, visie op een natuurrijk Maas tussen Hedel en Heusden" uit 2022, opgesteld in opdracht van bewonerscollectief de vrije Maas, ingediend zonder specifieke zienswijze eraan gekoppeld.

Reactie: Bedankt voor uw reactie en voor de inspirerende visie op de toekomst van natuur langs de Maas. De maatregelen die met dit Projectbesluit worden uitgevoerd zorgen voor een verbetering van de ecologische waterkwaliteit van de Maas.

3.4. Zienswijze 3: Erfgoedvereniging Alem

Zienswijze 3.A:

Indiener heeft sterk de indruk dat er geen sprake is van onderlinge afstemming en afweging tussen de volgende 3 projecten; het dijkversterkingsprogramma Bokhoven- Lith van Waterschap Aa en de Maas, de Pilot Alem/Sint-Andries en de nu voorgestelde maatregelen Kaderrichtlijn Water Benedenmaas. Uit de voorliggende stukken blijkt niet dat er onderlinge afstemming en afweging is. Het gevaar is volgens de indiener dus groot dat er projecten plaatsvinden die uiteindelijk haaks op elkaar staan.

Reactie: Het projectbesluit voor de KRW-maatregelen houdt rekening met ontwikkelingen in de directe omgeving en wordt getoetst aan bestaand beleid. De door u genoemde verkenning Lith-Bokhoven en het Programma Integraal Riviermanagement/Ruimte voor de Rivier 2.0 zijn bekend binnen het KRW-

programma. Over de verkenning Lith-Bokhoven vindt afstemming plaats met het waterschap.

Deze projecten hebben verschillende doelen en tijdslijnen. Het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) richt zich op hoogwaterveiligheid, terwijl KRW-maatregelen gericht zijn op het verbeteren van de ecologische waterkwaliteit. De verkenning Lith-Bokhoven heeft een tijdshorizon tot circa 2034, terwijl het KRW-project, waar dit besluit over gaat, uiterlijk in 2027 moet zijn afgerond.

Het Programma Integraal Riviermanagement/Ruimte voor de Rivier 2.0 dat u noemt bevat doelen en keuzes om te komen tot een toekomstbestendig riviereengebied. KRW-projecten passen binnen de kaders van dat programma.

Zienswijze 3.B:

Indiener heeft op eerdere zienswijze van begin 2024 bij de nieuwe IRM-richtlijn nog geen antwoord ontvangen. Dit plaatst grote vraagtekens bij nut en noodzaak van deze groots opgezette participatietrajecten.

Reactie: Uw zienswijze gaat over een ander participatietraject, namelijk voor de vaststelling van het Programma Integraal Riviermanagement/Ruimte voor de Rivier 2.0. Over de publicatie van dat programma wordt gecommuniceerd via het Platform Participatie. Definitieve vaststelling van het Programma Integraal Riviermanagement/Ruimte voor de Rivier 2.0 vindt naar huidige verwachting begin 2025 plaats en zal vervolgens via de website van het Platform Participatie zijn te raadplegen. Tegelijk met een reactienota waarin wordt ingegaan op alle op het ontwerpprogramma ingediende zienswijzen. Eenieder die een zienswijze heeft ingediend krijgt hierover bericht.

Zienswijze 3.c:

Indiener verzoekt om in een aparte paragraaf in het Ontwerp aandacht besteden aan de kaders en randvoorwaarden voor ontzandingen en ontgroningen binnen het riviereengebied.

Reactie: Deze zienswijze betreft het Programma Integraal Riviermanagement/Ruimte voor de Rivier 2.0. Zie het antwoord op zienswijze 2B.

Zienswijze 3.d:

Bij het opstarten van projecten in IRM-verband altijd eerst bij de aanmelding een uitgebreide beschrijving van de directe omgeving van het voorgestelde plangebied en een op het Ontwerp afgestemde checklist als voorwaarde stellen en dit in de nader op te stellen spelregels meenemen.

Reactie: Deze zienswijze betreft het Programma Integraal Riviermanagement/Ruimte voor de Rivier 2.0. Zie het antwoord op zienswijze 2B.

Zienswijze 3.e:

Eveneens nadere spelregels beschrijven voor hoe de samenwerking tussen de betrokken partijen dient te verlopen, o.a. principebeslissing vooraf vastleggen met nadere duiding van kaders en randvoorwaarden.

Reactie: Deze zienswijze betreft het ontwerpprogramma IRM. Zie het antwoord op zienswijze 2B.

Zienswijze 3.f:

Lopende pilots alsnog onder de loep nemen in het licht van de aangescherpte samenwerkings-condities.

Reactie: Deze zienswijze betreft het Programma Integraal Riviermanagement/Ruimte voor de Rivier 2.0. Zie het antwoord op zienswijze 2B.

3.5. Zienswijze 4: Vereniging Bescherming Authentiek Bokhoven (VERBAB)**Zienswijze 4.A met betrekking tot Geul Bokhoven:**

Indiener is van mening dat Rijkswaterstaat een weinig participatief traject heeft gevolgd bij de maatregel Bokhovens uiterwaard. De afstemmingen hebben het karakter van mededelingen en gaven weinig ruimte voor het verkennen van mogelijke oplossingen. Indiener voert aan dat als Rijkswaterstaat in het voorstadium partijen had uitgenodigd de randvoorwaarden en uitgangspunten mee vast te stellen er mogelijk een ander ontwerp op tafel was gekomen.

Reactie: Begin 2021 is gestart met het ontwerp van de KRW-maatregelen. In 2023 is een kennisgeving over participatie gepubliceerd, waarin werd gevraagd te reageren op en mee te denken met de voorgestelde oplossingsrichtingen om invulling te geven aan de opgave ter verbetering van de ecologische waterkwaliteit. De VERBAB heeft gereageerd op deze kennisgeving participatie. De aangedragen suggesties voor het toegankelijk houden van de oeverzone zijn afgewogen tegen het ontwerp en de onderliggende eigendoms- en onderhoudsvraagstukken voor de eindbeheerder/eigenaar van het gebied. De participatie met de omgeving die aan de vaststelling van het Projectbesluit is voorafgegaan, is volgens de eisen die de Omgevingswet hieraan stelt verlopen.

Zienswijze 4.B:

Indiener is voorstander van de plannen om de ecologische waarde van de Bokhovense Waard te verbeteren en gaat ervan uit dat het mogelijk moet zijn om de herinrichting te combineren met het huidige gebruik. Kortom pleiten wij voor verbetering zonder beperking.

Reactie: Het vaststellen van het Projectbesluit en de inrichting van de nevengeul die daarmee mogelijk wordt gemaakt, sluit het huidige gebruik niet uit. Het gebied is nu al in eigendom en beheer bij terreinbeheerder Natuurmonumenten en het gebied is nu opengesteld maar niet ontsloten.

Voor wat betreft de oeverzone; deze verandert vanwege de noodzakelijke instroomvoorziening voor de geul. In het antwoord op zienswijze 4C punt 2 legt Rijkswaterstaat uit waarom het huidige gebruik "wandelen" ter plaatse van de instroomvoorziening op de oever ter plaatse niet gecombineerd kan worden met een recreatieve overbrugging.

Zienswijze 4.C:

Indiener verzoekt om aanpassing van het 'Ontwerp-Projectbesluit maatregelen Kaderrichtlijn Water Benedenmaas' van met name het ontwerp van de nevengeul in de Bokhovense Waard;

1. Tenminste door eenduidig op te nemen dat het Ontwerp-Projectbesluit toekomstige recreatieve elementen niet uitsluit;
2. Maar bij voorkeur door het ontwerp aan te passen en invulling te geven aan de wens voor een 'overbrugging', wellicht door gebruik te maken van de hierna genoemde mogelijkheid voor aanpassing van de instroomopening;

3. Indien Rijkswaterstaat niet kan voorzien in een oplossing wordt Rijkswaterstaat verzocht de (technische) voorwaarden voor een 'overbrugging' te publiceren in het Ontwerp Projectbesluit.

Reactie: Punt 1. In paragraaf 3.2 van de motivering van het Ontwerp-Projectbesluit staat reeds opgenomen dat het Projectbesluit ruimte voor mogelijke toekomstige ontwikkelingen als recreatieve elementen niet uitsluit. Dit moet dan in overleg met de eigenaar van de ondergrond en de waterbeheerder tot stand komen.

Punt 2. Rijkswaterstaat heeft samen met Natuurmonumenten gekeken of vanuit beheer een andere inrichting mogelijk is waardoor er ter plaatse van de instroomopening of in de nabijheid daarvan een overbrugging ontstaat, die vanuit onderhoud ook functioneel is voor de oversteek voor vee en tegelijkertijd ook wandelaars een oversteek biedt.

Onderzocht is of de oversteek voor vee, ter plaatse van de veerweg, ook op een kosteneffectieve manier op een andere plek in de geul kan worden aangelegd. Bijvoorbeeld in de vorm van een overbrugging, of een duiker in de nabijheid of ter plaatse van de instroomvoorziening. Een overbrugging dient ter plaatse een minimale overspanning van ca. 15-20 meter te hebben vanwege de breedte van de geul. Daarnaast moet een dergelijke constructie een belasting aankunnen van een aantal runderen die tegelijkertijd op een brug staan, bijvoorbeeld 10 runderen (dat is een gewicht van circa 10 ton). De kosten van een nieuwe brug of een duiker in het plan opnemen zijn fors hoger dan de huidige kosten, waarbij de vee-passage in een aan te leggen duikervoorziening onder de Veerweg wordt meegenomen. Daarnaast spelen er naast aanleg en investering ook aspecten mee zoals toekomstige beheerlast en kosten van een extra duikerelement, en de landschappelijke inpassing in een extensief natuurgebied.

Punt 3. De technische voorwaarden voor een overbrugging waar indiener het over heeft neemt Rijkswaterstaat niet op in het Projectbesluit. Het Projectbesluit vormt het juridisch kader waarmee de KRW-maatregelen mogelijk worden gemaakt. Rijkswaterstaat heeft in het participatieproces altijd aangegeven dat Rijkswaterstaat staat als eigenaar en beheerder van de oeverzone open voor (een) initiatiefnemer(s) die een object op gronden van Rijkswaterstaat wil aanleggen mits er afspraken worden vastgelegd over eigendom, beheer en onderhoud van nieuwe objecten. Zie ook paragraaf 3.2 van de motivering Projectbesluit.

Zienswijze 4.D:

Kijkend naar soortgelijke projecten, ziet VERBAB oplossingen met onder andere stapstenen, trekpuntjes en bruggetjes. VERBAB denkt dat er in het ontwerp een 'eenvoudige' oplossing meegenomen kan worden door het water bij de instroomopening via een duiker te laten lopen.

Reactie: Zoals in zienswijze C punt 2 toegelicht, is een duiker aanbrengen ter plaatse van de instroomvoorziening inderdaad een redelijk standaard cultuurtechnische oplossing. Deze oplossing kost naar schatting tussen de 100.000 en 150.000 euro, terwijl deze voor het onderhoud van de KRW-maatregel geen meerwaarde heeft. Daarnaast hebben de beheerlast en het belang van landschappelijke inpassing in een extensief natuurgebied meegewogen in de beslissing om van deze oplossing af te zien.

Zienswijze 4.E:

Indiener uit verbazing over de keuze dat de nevengeul via een duiker onder de Veerweg wordt geleid en kennelijk niet is overwogen om de Veerweg met de bijbehorende parkeerplaats te saneren en een loskade te realiseren die beter aansluit op de infrastructuur van de steenfabriek. Volgens indiener kan deze optie op steun van alle betrokken partijen rekenen.

Reactie: Het KRW-projectbesluit gaat over de verbetering van de ecologische waterkwaliteit. De Veerweg en de parkeerplaats zijn eigendom van gemeente 's-Hertogenbosch en deze gronden hebben een verkeersbestemming. Het KRW-project heeft niet als doel om bestaande infrastructuur te verbeteren. Het is aan de gemeente om over een verandering van de ruimtelijke functie een besluit te nemen.

3.6. Zienswijze 5: Natuurmonumenten

Zienswijze 5.A met betrekking tot Geul Bokhoven:

Verzoek van indiener om het voornemen tot integrale begrazing te borgen in het beheer- en onderhoudsplan. Indiener mist bij de stukken een beheer- en onderhoudsplan en verzoekt om deze stukken alsnog ter inzage te leggen.

Reactie: De beheer- en onderhoudsrichtlijn maken geen onderdeel uit van het Projectbesluit dat de KRW-maatregelen ruimtelijk mogelijk maakt en hebben daarom ook niet ter inzage gelegen. Ze geven een doorkijk naar hoe het waterstaatswerk en de vegetatie kan worden beheerd om de KRW-doelen in stand te houden en geven de beheerder van het waterstaatswerk inzicht in periodiek terugkerende onderhoudskosten. Met Natuurmonumenten als eigenaar en beheerder van een deel van de Bokhovense waard is het toekomstige vegetatiebeheer ook doorgesproken. De beheer- en onderhoudsdocumenten worden alsnog met indiener gedeeld.

Zienswijze 5.B:

In het ontwerp is er aan de oostzijde een onderhoudsstrook over een duiker ingetekend. Deze onderhoudsstrook ontbreekt aan de westzijde. Indiener kan niet goed inschatten op basis van de stukken of er sprake is van een onderhoudsstrook met een verharde boven breedte van minimaal 4m. Door het voorgaande is onzes inziens onvoldoende geborgd dat vee via een droge verbinding het gehele terrein kan doorkruisen. Dat zorgt ervoor dat de beheerbaarheid moeilijker wordt en dat de te realiseren ruwheid (zoals straks vastgelegd wordt in de vegetatielegger) meer inspanning en geld zal kosten dan wanneer de loop van het vee goed mogelijk is en aanvullend onderhoud doelmatig uitgevoerd kan worden.

Reactie: Aan de oostzijde is inderdaad rekening gehouden met de huidige bestemming Natuur en het huidige beheer door Natuurmonumenten, wat wordt voortgezet na realisatie van de geul. Indiener merkt terecht op dat het gebied ten westen van de Veerweg geen droge verbinding heeft voor vee. Gelet op het toekomstige beheer is er samen met indiener gekeken naar een kosteneffectieve oplossing. Die is in overleg gevonden in het verlengen van de duiker onder de Veerweg met een lengte van ca. 4 meter. Dit wordt aangepast in de ontwerptekening en het Projectbesluit.

Zienswijze 5.C:

Indiener heeft in het voortraject aangegeven dat er wat hun betreft een tweezijdig aangetakte geul wordt gerealiseerd met een dimensie zoals voorgesteld wordt, of

niets. Indiener wil dit standpunt hierbij nogmaals herhalen. Zover indiener weet ligt dit in lijn van de ambitie van Rijkswaterstaat, maar ze horen graag hiervan de formele bevestiging. Op basis van deze bevestiging zullen ze medewerking verlenen aan de realisatie van de geul op hun eigendom onder voorwaarde dat het eigendom na realisatie ook bij Natuurmonumenten blijft. Ambtelijk is toegezegd dat dit geen probleem vormt, maar ook hier wensen zij graag een formele bevestiging van.

Reactie: Het Projectbesluit maakt de tweezijdig aangetakte geul ruimtelijk mogelijk, zoals die op de ontwerptekeningen staat. Op basis van deze tekening kan worden vastgesteld waar deze maatregel wordt uitgevoerd. De ontwerptekening vormt voor Rijkswaterstaat de basis om gronden beschikbaar te krijgen voor de uitvoering van de maatregel. Voor het betreffende perceel is Rijkswaterstaat met indiener in gesprek over het sluiten van een aanlegovereenkomst, waarbij het eigendom onder de geul na realisatie in eigendom blijft bij Natuurmonumenten en het beheer bij Rijkswaterstaat komt. Hierover vindt afstemming plaats tussen de indiener en Rijkswaterstaat.

Zienswijze 5.D:

Een detail wat de indiener naast bovenstaande punten aangepast wil hebben betreft de voorgenomen aanplant van kardinaalsmuts en notenbomen. Ze zijn van mening dat deze soorten niet passen bij de natuurlijke vegetatie. Aanplant van zaadbronbomen en struiken dienen bij voorkeur oobossoorten te zijn die niet of nauwelijks in de omgeving voorkomen. Ze verzoeken dit te herstellen.

Reactie: Dit detail in aanplant van soorten is hersteld. De aanplant van nieuwe notenbomen is van de ontwerptekening verwijderd. Daarnaast begrijpt Rijkswaterstaat het standpunt van Natuurmonumenten over de natuurlijke vegetatie. Op de ontwerptekening is dit aangepast.

Zienswijze 5.E:

Indiener kijkt uit naar het proces van realisatie en beheer van deze in potentie erg mooie nieuwe geulen in onze Maasuitwaarden.

Reactie: Wij waarderen uw positieve kijk op de realisatie en het beheer van de nieuwe geulen in de Maasuitwaarden.

3.7. Zienswijze 6: Particulier

Zienswijze 6.A met betrekking tot Oever Casterens Hoeve:

Indiener wordt door de door Rijkswaterstaat voorgenomen maatregelen geraakt in belang van grondeigenaar. Indiener mist in stukken van Rijkswaterstaat effectieve maatregelen voor erosiebegrenzing in de breedterichting van de rivier, oftewel de erosiebegrenzing van perceel S128 landinwaarts. In het Ontwerp-Projectbesluit bijlage Motivering, hoofdstuk 4.1 wordt een geheel andere norm voor eroderen bij ontstenen gemeld.

Reactie: Op de ontwerptekening van de maatregel Casterens Hoeve, waar de gronden van de indiener van de zienswijze zijn gelegen, is een erosielijn aangegeven. In de motivering wordt deze lijn erosielimietlijn genoemd.

Na de uitvoering van het ontwerp voor Oever Casterens Hoeve wordt de projectbegrenzing, inclusief de erosielimietlijn, opgenomen in de Legger waterstaatswerken als uitgevoerd waterstaatswerk. In de Legger wordt de

normatieve toestand vastgelegd, waaronder het 'Vlak van Vrije Ruimte'. Dit is het gebied waarin een geul of oever zich natuurlijk mag verplaatsen zonder schade aan derden of functieverlies.

Op de ontwerpkaart is de erosielijn aangegeven met een breedte van 25 meter. Deze breedte bepaalt het Vlak van Vrije Ruimte in de Legger. Buiten dit vlak mag geen afkalving plaatsvinden. Dit vormt de basis voor het beheer en onderhoud van de natuurvriendelijke oever.

Zienswijze 6.B:

Afkalving van het perceel is voor indiener een zeer onwenselijke en nadelige situatie. Hij mist echter in informatie en documenten van Rijkswaterstaat met welke maatregelen Rijkswaterstaat het eigendom van de indiener effectief beschermt tegen voortschrijdende afkalving.

Reactie: Zie het antwoord bij 6A. De Legger en het daarin op te nemen Vlak van Vrije Ruimte is het uitgangspunt voor toekomstig beheer en onderhoud.

Zienswijze 6.C:

In bijlage IV "Ontwerptekeningen Oever Casterens Hoeve" (onderdeel Projectbesluit) is de erosiegrens getekend op 25 meter landinwaarts. Indiener mist in de ontwerptekening de grens van het projectgebied, de erosielimietlijn van 37 meter evenals de maatregelen die Rijkswaterstaat treft om voortschrijdende afkalving na 25 meter plus 4.1 meter beheer en onderhoudsstrook, te voorkomen.

Reactie: De tekst in de Motivering paragraaf 4.1 bladzijde 21 geeft in algemene zin aan welke bandbreedtes Rijkswaterstaat bij KRW-maatregelen voor erosielimietlijnen hanteert. In paragraaf 4.1 wordt de 'tot 37 meter' bij oevers genoemd. Voor de maatregel Casterens Hoeve is in het Ontwerp-Projectbesluit de grens voor toegestane erosie bepaald op maximaal 25 meter en ook zo op de ontwerptekeningen ingetekend. De ontwerptekening is leidend voor het later opnemen van het vlak van vrije ruimte in de Legger Waterstaatswerken.

Zienswijze 6.D:

Indiener mist bij de te raadplegen digitale documenten een overzichtskaart van het totale projectgebied zoals Rijkswaterstaat dit heeft vastgelegd in het digitale stelsel Omgevingswet (DSO). Rijkswaterstaat verwijst hiernaar in de bijlage projectontwerpbesluit Motiveringen artikel 4.

Reactie: Het Projectbesluit is in het DSO te raadplegen via het Omgevingsloket en wel via de aanduiding 'Regels op de Kaart'. Via Regels op de Kaart is het onder andere mogelijk het gehele projectgebied te zien. Het Projectbesluit bestaat overigens uit drie aparte deelprojectgebieden, waaronder het deelprojectgebied Oever Casterens Hoeve.

Zienswijze 6.E:

Indiener mist bij de te raadplegen digitale documenten een overzichtskaart met maatvoering (lengte en breedte maten, totale oppervlakte, enz.) van de te verwerven beoogde grond van S128. Dan is hij als grondeigenaar geïnformeerd over welk deel van zijn perceel Rijkswaterstaat eigenlijk aanmerkt als "te verwerven beoogde gronden". Dat gegeven bepaalt waar de eigendomsgrens ligt, wat weer van invloed is op welke maatregelen Rijkswaterstaat dient te treffen om afkalving van zijn eigendom te voorkomen.

Reactie: Bij het Projectbesluit is onder andere voor de KRW-maatregel Oever Casterens Hoeve een ontwerp-tekening gevoegd. Op basis van deze tekening kan worden vastgesteld waar deze maatregel wordt uitgevoerd. De ontwerp-tekening vormt voor Rijkswaterstaat de basis om gronden beschikbaar te krijgen voor de uitvoering van de maatregel. In de regel kan de beschikbaarheid middels aankoop, aanlegovereenkomst, gedoogplicht of onteigening geregeld worden. Voor het betreffende perceel is Rijkswaterstaat met indiener in gesprek over aankoop of het sluiten van een aanlegovereenkomst. Rijkswaterstaat heeft op basis van de ontwerp-tekening de projectcontouren vertaald naar oppervlaktes per eigenaar die als basis dienen voor de verdere onderhandelingen over grondverwerving.

Zienswijze 6.F:

Indiener zijn eigendom dient op dezelfde grond te worden beschermd tegen voortschrijdende afkalving na 25 meter landinwaarts en de gevolgen daarvan, als de maatregelen die Rijkswaterstaat treft om de brug over de A2 te ontzien tegen voortschrijdende afkalving in de lengterichting van de rivier.

Reactie: Bij KRW-maatregelen hoort het toestaan van natuurlijke processen, zoals het ontstaan van oevererosie, omdat dit bijdraagt aan het behalen van de ecologische doelen. Wanneer oevers worden ontsteend, kan er tot op zekere hoogte natuurlijke erosie plaatsvinden, namelijk tot aan de vastgestelde erosielimiet. Dit ligt na realisatie vast in de Legger rijkswaterstaatswerken (zie antwoord zienswijze 6a). Bij civieltechnische werken, zoals de brug over de A2, is echter geen oeverafkalving toegestaan, omdat dit de stabiliteit van deze werken kan beïnvloeden. Daarom worden op dergelijke locaties geen KRW-maatregelen getroffen.

Zienswijze 6.G:

Artikel 4.1 derde bullet luidt "Als er voor het toekomstige beheer en onderhoud een strook benodigd is, zal deze beheer- en onderhoudsstrook aansluiten op de grens van het projectgebied. Deze strook heeft een breedte van 4,1 meter en is onderdeel van het projectgebied".

Indiener mist in artikel 4.1 derde bullet de toevoeging dat (toekomstige) beheer- en onderhoudsstroken eigendom worden van de Staat of Rijkswaterstaat, dus niet worden uitgevoerd op het eigendom van de grondeigenaar. Dat is concreter dan de in H. 8.5 Beheer en Onderhoud beschreven intentie deze gronden te verwerven: "Om het onderhoud te vergemakkelijken is het de intentie van Rijkswaterstaat om alle gronden waarop een KRW-maatregel wordt gerealiseerd te verwerven".

Reactie: Om de aanleg en het beheer van de KRW-maatregelen te waarborgen, geeft Rijkswaterstaat de voorkeur aan het in eigendom krijgen en dus verwerven van deze objecten/oeverzones. Indien er geen overeenstemming bereikt wordt over aankoop dan over wel het gebruik van de gronden voor de aanleg, kan de minister het uitvoeren en beheren van de KRW-objecten ook middels een gedoogplicht regelen.

Zienswijze 6.H:

Indien RWS de beoogde grond van grondeigenaren verwerft, betekent dit dat RWS het perceel S128 op de eigendomsgrens effectief dient te beschermen tegen voortschrijdende afkalving, oftewel tegen nadelige gevolgen die plaats vinden op de indiener zijn eigendom als gevolg van de door Rijkswaterstaat uit te voeren oevermaatregelen.

Reactie: Voor het beschermen van gronden tegen verdere afkalving wordt verwezen naar het hiervoor bij 6A gegeven antwoord.

Zienswijze 6.I:

De door Rijkswaterstaat te nemen maatregelen ter bescherming van de indiener zijn eigendom dienen effectief te zijn en zich bewezen te hebben in de tijd. Ze mogen dus niet gebaseerd zijn op grond van Rijkswaterstaat haar "verwachtingen dat het afkalven waarschijnlijk stopt na 25 meter " of "op basis van berekeningen aan de tekentafel".

Indiener mist tevens de concrete maatregelen die worden getroffen bij het uitvoeren van "toekomstige beheer en onderhoudsstroken van 4,1 meter tot aan de grens van het projectgebied". Beheer- en onderhoudsstroken zijn op zichzelf staand geen effectief omschreven maatregelen tegen afkalving, integendeel, het toevoegen van deze toekomstige stroken landinwaarts suggereert dat afkalving van de indiener zijn eigendom na 25 meter voortschrijdt tot 37 meter afkalving, of misschien nog verder, zoals verwacht bij ontstende oevers.

Reactie: De 25-meterzone wordt door Rijkswaterstaat opgenomen in de legger Waterstaatswerken als het zogenaamde "vlak van vrije ruimte." Deze zone geeft niet de verwachte erosie weer, maar vormt een grens vanuit het oogpunt van beheer. Rijkswaterstaat is wettelijk verplicht in te grijpen wanneer deze 25-meterzone volledig is verdwenen door erosie, hoewel in de praktijk vaak al eerder wordt ingegrepen om verdere schade te voorkomen.

De onderhoudszone waar indiener naar verwijst, betreft geen fysieke maatregel, maar een zone die vrij moet blijven van obstakels, zodat Rijkswaterstaat toegang heeft tot de door haar beheerde waterstaatswerken. In de praktijk betreft dit een strook met een grasachtige vegetatie die geschikt is voor het gebruik van beheervoertuigen. Deze zone maakt geen onderdeel uit van het vlak van vrije ruimte.

Voor de duiding van de 37 meter verwijzen we naar het antwoord op zienswijze 6c.

Zienswijze 6.J:

Indien Rijkswaterstaat de KRW-oevermaatregelen wenst uit te voeren dan dient Rijkswaterstaat de indiener zijn eigendom te beschermen tegen voortschrijdende afkalving en gevolgen van de oevermaatregelen, door het nemen van onderstaande specifieke maatregelen K t/m N. Deze maatregelen dient u toe te voegen aan H. 6 Belangenafwegingen/ belangen van grondeigenaren, van het ontwerp Projectbesluit Motivering.

Reactie: Zie voor het antwoord ook 6.A en 6.I.

Zienswijze 6.K:

Door Rijkswaterstaat te treffen specifieke maatregelen tijdens de bouw en aanlegfase van de oevermaatregelen ter bescherming van S128 tegen voorziene en onvoorziene nadelige gevolgen van de oevermaatregelen.

- A. Perceel S128 wordt ontzien/ niet belast
 - De naastgelegen percelen van S128 zijn eigendom van Rijkswaterstaat. Om die reden zal alle af- en aanvoer van materialen en inzet van benodigde machines enz., plaatsvinden via de eigendommen van Rijkswaterstaat.
- B. Te nemen effectieve maatregelen voor perceel S128 ter beheersing van voortschrijdende afkalving van indiener zijn eigendom landinwaarts

- Om perceel S128 effectief te beschermen tegen voortschrijdende erosie dient RWS het perceel op de eigendomsgrens:
- Te egaliseren en met minimaal 80 cm. op te hogen (te bedijken);
 - Deze maatregel heeft zich bewezen in de tijd. Indien Rijkswaterstaat betere maatregelen kent en wenst toe te passen dan kan dat in overleg.
- C. Te nemen effectieve maatregelen voor perceel S128 ter beheersing van de gevolgen van de oevermaatregelen
- De belendende percelen van S128 vallen tevens binnen project oever Casterens Hoeve, dit houdt in dat ook bij deze percelen de bestaande oeverbescherming tegen afkalving door Rijkswaterstaat wordt verwijderd. Het water kan daardoor verder landinwaarts de belendende percelen instromen. Het gevolg is dat er ongewenste wateraanvoer via deze belendende percelen naar perceel S128 plaats vindt. Om dit te voorkomen dient Rijkswaterstaat ook de rechter- en linkerzijde van perceel S128 te egaliseren en met minimaal 80 cm. op te hogen/ te bedijken.
 - Door het verwijderen van de bestaande oeverbescherming van perceel S128 en bij de belendende percelen zal de waterdruk op perceel S128 toenemen wat leidt tot een toename van kwelwater op perceel S128. Dit dient RWS te voorkomen door perceel S128 te voorzien van voldoende drainage richting de bij de dijk gelegen sloot.

Reactie: Het Projectbesluit beschrijft maatregelen en voorzieningen waarmee schade in de omgeving van het project zoveel mogelijk wordt voorkomen. Het Projectbesluit en de daarin beschreven projectgrens vormen de basis op grond waarvan Rijkswaterstaat met eigenaren in gesprek gaat over het gebruik van percelen voor de uitvoering van de KRW-maatregelen. De financiële kant wordt ook in dat kader met u besproken. Daarbij kan sprake zijn van een financiële vergoeding op grond van een overeenkomst of schadeloosstelling vanwege het opleggen van een gedoogplicht, dan wel onteigening indien daarvoor een noodzaak zou bestaan.

Zienswijze 6.L:

Schadevergoeding door Rijkswaterstaat voor voorziene en onvoorziene negatieve gevolgen m.b.t. perceel S128 door de uitgevoerde oevermaatregelen.

Indien Rijkswaterstaat maatregelen doorvoert aan de oever van de Maas, dan is Rijkswaterstaat ook verantwoordelijk voor het ontstaan van negatieve gevolgen zoals schade op de indiener zijn eigendom ontstaan door deze maatregelen. Een aantal negatieve gevolgen welke zijn voorzien staan hierboven beschreven. Rijkswaterstaat dient zowel de voorziene alsook alle onvoorziene schadelijke gevolgen van de oevermaatregelen te vergoeden aan de eigenaar.

Reactie: Zie antwoord op zienswijze 6K. Indien er onvoorziene schade als gevolg van het Projectbesluit optreedt kan een beroep worden gedaan op de nadeelcompensatieregeling.

Zienswijze 6.M:

Continue monitoring door Rijkswaterstaat van de situatie tijdens de uitvoering van oevermaatregelen en daarna:

- Om schade aan andermans eigendom te voorkomen, dient Rijkswaterstaat in de toekomst continue de voorziene en onvoorziene schadelijke gevolgen van de oevermaatregelen voor perceel S128 te monitoren.

- Monitoring vindt plaats door maandelijks fysiek te voet het gebied oever Casterens Hoeve te schouwen ter controle van erosiebegrenzing, kwelwater en overige nadelige gevolgen voor perceel S128.

Reactie: Rijkswaterstaat is als verantwoordelijke beheerder van de Maas zowel tijdens als na de aanleg belast met toezicht op een juiste uitvoering van de werkzaamheden. De uitvoeringseisen worden vooraf vastgelegd in realisatiecontracten, waaraan marktpartijen uitvoering geven.

Na afronding van de oeverwerkzaamheden blijft Rijkswaterstaat verantwoordelijk voor het dagelijks beheer en monitort actief op het ontstaan van ongewenste situaties. Binnen het vastgestelde "vlak van vrije ruimte" bepaalt de beheerder op basis van monitoring wanneer ingrijpen noodzakelijk is om nadelige effecten buiten haar beheerobjecten te voorkomen.

De Inspectie Leefomgeving en Transport houdt bovendien toezicht op de uitvoering van het Projectbesluit door Rijkswaterstaat.

Zienswijze 6.N:

Deze zienswijze maakt onderdeel uit van het eigendom van perceel S128

- Deze zienswijze dient de indiener in mede namens een eventueel toekomstig eigenaar van S128.

Reactie: Het is niet mogelijk een zienswijze in te dienen voor een eventueel toekomstig eigenaar.

3.8. Zienswijze 7: Provincie Noord-Brabant

Zienswijze 7.A:

Indiener staat achter de doelen en denken graag mee in het realiseren ervan in relatie tot de kwaliteit van het landschap.

Reactie: Wij waarderen deze positieve zienswijze van de provincie.

Zienswijze 7.B:

Het provinciaal ruimtelijk beleid is vastgelegd in de Brabantse omgevingsvisie en de Omgevingsverordening Noord-Brabant. Daarnaast hebben we thematische beleidskaders en uitvoeringsagenda's vastgesteld. Rijkswaterstaat kan alle stukken raadplegen via <https://www.brabant.nl/onderwerpen/omgevingsbeleid>. Dit beleid ligt ten grondslag aan deze zienswijzen op de plannen van Rijkswaterstaat.

Reactie: Van het voor het Projectbesluit relevante provinciale beleid en regelgeving is kennisgenomen. Zie ook paragraaf 5.1.3 van de Motivering van het Projectbesluit.

Zienswijze 7.C:

Omwonenden uit met name Bokhoven hebben de wens geuit dat de Maasoever na aanleg van de nevengeul bereikbaar blijft voor recreatie. Zij hebben gevraagd om bijvoorbeeld een brug of stapstenen als oversteekvoorziening aan de kant van het dorp in het ontwerp mee te nemen. Het aanbrengen van goede wandelinfrastructuur en bewegen in het groen draagt bij aan een gezonde en actieve levensstijl. Dit sluit aan bij de provinciale ambitie van 3 gezonde levensjaren erbij voor elke Brabander. Indien de aanleg en gebruik van wandelinfrastructuur geen afbreuk doet aan de ecologische doelstellingen stelt de indiener voor om vanuit een alomvattende aanpak ook deze aspecten mee te nemen in de besluitvorming en verdere uitwerking. Indiener stelt het op prijs als Rijkswaterstaat probeert om financiering,

eigenaarschap, onderhoud en beheer tijdig te regelen zodat de wandelinfrastructuur direct bij aanleg van de KRW-maatregelen meegenomen kan worden.

Reactie: Aanleg en onderhoud van recreatieve voorzieningen vallen niet onder de verantwoordelijkheid van Rijkswaterstaat als initiatiefnemer voor KRW-projecten en waterkwaliteitsbeheerder. Het ontwerp projectbesluit sluit de aanleg van wandelinfrastructuur niet uit. Dit staat ook toegelicht in het hoofdstuk participatie van de Motivering. Het regelen van financiering, eigenaarschap en onderhoudsafspraken voor wandelinfrastructuur behoort echter niet tot de taak van Rijkswaterstaat als uitvoerder en beheerder van de KRW-maatregelen. Dat is aan de initiatiefnemer die een eventuele wandelbrug of stapstenen mogelijk wil maken.

Zienswijze 7.D:

Indiener verzoekt Rijkswaterstaat om de bakenbomen volwaardig op te nemen in de KRW-projecten in kwestie.

- Bokhovense waard: dit gebied onderscheidt zich van de vorige twee door het voorkomen van een zogenoemde kribbenstructuur. In het verleden hebben op de kop van de kribben bakenbomen gestaan; daarvan zijn er nu nog slechts enkele overgebleven. Ons verzoek is om ook hier de structuur van bakenbomen te herstellen door op gelijke hoogte van de kribben, maar verder landinwaarts, nieuwe bomen aan te planten. Voor dit gebied gaat het dan om circa 15 bomen. We voorzien hier betere standplaats; een ruimtelijke studie van onder meer het CRA heeft geleerd dat in de totale landschapsbeleving de bomen dan nog steeds volwaardig onderdeel uitmaken van de gewenste nieuwe hoofdgroenstructuur. Ook hierbij geldt weer het uitgangspunt: als soort de Zwarte populier van inheemse oorsprong en bescherming tegen bevervraat.

Reactie: Het Projectbesluit heeft als doel de waterstaatkundige ingrepen in het watersysteem ruimtelijk mogelijk te maken. In de Bokhovense Waard hoeven geen bakenbomen te worden verwijderd als gevolg van de voorgenomen aanleg waterstaatwerken. Het KRW-projectbesluit voorziet niet in de aanplant van nieuwe bakenbomen.

Rijkswaterstaat vraagt de provincie om de afspraken over uitwerking, ontwikkeling en onderhoud samen met betreffende gemeenten en Rijkswaterstaat op te pakken en de hiervoor bestaande overlegstructuren te benutten.

Zienswijze 7.E:

Indiener blijft graag met Rijkswaterstaat in gesprek over de plannen aan de Bergsche en Beneden-Maas. Met name voor wat betreft aanplant van de bakenbomen denken we graag verder mee.

Reactie: Wij blijven graag met u in gesprek over de plannen aan de Bergsche en Benedenmaas en waarderen uw betrokkenheid bij de aanplant van bakenbomen. Voor afspraken over toekomstige ontwikkeling en onderhoud vragen wij de provincie om hiervoor de bestaande regionale overlegstructuren te benutten.

3.9. Zienswijze 8: Particulier (zienwijze geul Bokhovense waard)

Zienswijze 8.A met betrekking tot maatregel geul Bokhovense waard:

De grondeigenaren moeten meewerken om het besluit uit te voeren, maar een gedoogplicht kan alleen worden opgelegd als er eerst een redelijke poging is gedaan om schriftelijke overeenstemming te bereiken. In dit geval is dat niet gebeurd en is het opleggen van een gedoogplicht niet mogelijk. Gezien de omvang van het project in relatie tot het perceel, zou onteigening een meer logische optie zijn, wat een

langdurige procedure is. Daarom wordt verzocht het Projectbesluit niet vast te stellen.

Reactie: Voor het kunnen uitvoeren van het vastgestelde Projectbesluit is het nodig te beschikken over gronden die in eigendom zijn van derden en niet van de Staat. Voor het kunnen beschikken over de gronden wordt door Rijkswaterstaat altijd eerst gepoogd overeenstemming te bereiken met de rechthebbende van de betrokken gronden. Indien dat niet lukt, zal worden bezien of via het opleggen van een gedoogplicht over de gronden kan worden beschikt. Er is dus altijd voorafgaand eerst 'minnelijk overleg' om te bezien of op andere wijze dan via het opleggen van een gedoogplicht tot overeenstemming kan worden gekomen over het gebruik van de benodigde gronden.

Het is ook mogelijk dat- in plaats van het opleggen van een gedoogplicht - grondverwerving via onteigening geboden is. Waaraan eveneens eerst een minnelijk traject voorafgaat om te bezien of op een andere wijze dan via onteigening tot overeenstemming kan worden bereikt over het beschikbaar komen van de gronden. Dit verwervingstraject is overigens in algemene zin beschreven in hoofdstuk 7 van de Motivering van het Projectbesluit. Inmiddels zijn hierover de benodigde gesprekken gestart.

Zienswijze 8.B:

Volgens de indiener zijn er weinig tot geen alternatieven onderzocht om het doel van het ontwerpbesluit te bewerkstelligen. In een gesprek tussen cliënt, zijn adviseur en vertegenwoordigers van het ministerie van 3 mei 2023 heeft cliënt ook aangegeven dat dit onvoldoende is onderzocht. Zo is toegelicht dat er in de uiterwaarden ten westen van Ammerzoden mogelijk nog gronden zijn die een beter alternatief zijn. Met het verzoek om onderzoek te doen of te laten doen naar mogelijke ruilgrond, is kennelijk niets gedaan.

Reactie: Het Stroomgebiedsprogramma 2022-2027 beschrijft verschillende mogelijkheden om de KRW-doelen te halen. Dit programma vormde de basis voor de verkenning van alternatieven. In het document "Grondslagdossier" (bijlage 3.3 bij het Ontwerp-Projectbesluit) staat hoe deze verkenning in de tijd is verlopen en welke afwegingen zijn gemaakt.

Het verzoek om ruilgrond wordt in het minnelijk grondverwervingstraject meegenomen. Er zijn echter grenzen aan het inzetten van gronden van de Staat voor compensatie of ruiling.

Het Projectbesluit maakt de KRW-maatregelen ruimtelijk mogelijk en biedt de basis voor verdere uitvoering. In dat proces bekijken we samen met uw cliënt hoe de maatregelen kunnen worden gerealiseerd. Daarbij bestaat de mogelijkheid tot aanbidding van ruil- of compensatiegrond, zolang dit past binnen de aankoopkaders van Rijkswaterstaat en er geen andere valide redenen zijn om hiervan af te zien.

Zienswijze 8.C:

De indiener zijn cliënt is het niet eens met de voorgestelde schadeloosstelling, omdat de aangeboden compensatie in de vorm van geld niet marktconform is en onvoldoende de verliezen dekt. De prijs van agrarische grond is in de afgelopen jaren gestegen, wat betekent dat vervangende grond duurder zal zijn dan de aangeboden compensatie. Ook is geen rekening gehouden met de schade aan de overgebleven percelen van cliënt, die moeilijker te bewerken zullen zijn. Cliënt is bereid om met vervangende grond te worden gecompenseerd en staat open voor gesprekken over alternatieven, of zelfs om het project zelf uit te voeren. Hij verzoekt om voor de vaststelling van het besluit met hem in gesprek te gaan over mogelijke oplossingen.

Reactie: Mocht het minnelijk overleg niet leiden tot overeenstemming over het verkrijgen van de benodigde gronden, zal de vervolgstap zijn dat wordt overgegaan tot onteigening. Op grond van artikel 15.18 van de Omgevingswet (Ow) is sprake van volledige schadeloosstelling. Dit houdt kort gezegd in dat alle schade die het directe en noodzakelijke gevolg is van de onteigening zal worden vergoed. De schadeloosstelling kan onder andere inhouden vergoeding van de waardevermindering van overblijvende gronden die voor de uitvoering van het projectbesluit niet nodig zijn. Als het gaat om de waarde van wat wordt onteigend zal volgens artikel 15.22 Ow de zogeheten 'werkelijke' waarde worden vergoed.

De bereidheid wordt uitgesproken het project zelf uit te voeren. Als het zou komen tot onteigening wordt dit beschouwd als een gedaan beroep op 'zelfrealisatie'. Als een onteigeningsbeschikking wordt genomen zal gemotiveerd moeten worden waarom een aanbod tot zelfrealisatie wordt afgewezen.

In het kader van de vaststelling van het Projectbesluit hoeft hierover nog geen uitspraak te worden gedaan. In algemene zin kan wel worden aangegeven dat zelfrealisatie alleen kans van slagen heeft als de betreffende partij het volledige project kan realiseren én beheren. Daarnaast zouden de andere eigenaren, zoals de gemeente, Natuurmonumenten en Rijkswaterstaat, bereid moeten zijn hun eigendom of gebruiksrechten over te dragen

Zienswijze 8.D:

Indiener verzoekt om het Ontwerp-Projectbesluit niet vast te stellen dan wel zodanig gewijzigd vast te stellen dat rekening is gehouden met vorenstaande standpunten van de client.

Reactie: De punten die de indiener aandraagt, vormen geen belemmering voor het vaststellen van het Projectbesluit.